СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК XLVII. Ч. 251. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 28-го жовтня 1939. No. 251. Jersey City, N. J., Saturday, October 28, 1939. VOL. XLVII.
ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СОВЄТИ УВІЛЬНИЛИ КОРАБЕЛЬ "СИТІ ОФ ФЛИНТ"

ВАШИНҐТОН. — Американський уряд зробив сильний натиск на Совєти через свого амбасадора в Москві й у висліді совєтський уряд рішив випустити схоплений німцями й затягнений до совєтського порту Мурманська американський корабель „Ситі оф Флинт". Корабель відплив під американським прапором. Але яка залога керувала ним — німецька, чи американська — не відомо. Правдоподібним може бути те, що зо страху перед Америкою Совєти звеліли німцям забрати корабель з їхнього порту. А німці, боячися, щоб їх по дорозі не зустріли англійські воєнні кораблі, вивісили американський прапор. Одначе корабля вони всеодно не відпустили, а пробують його затягнути десь в інше місце.

Зо згаданого корабля втік радійовий оператор. Той оператор опісля розказав усе, як воно сталося. З його описів виходить, що на широкім морі, в подорожі до Европи, зустрів їх якийсь воєнний корабель. Зпочатку вони думали, що це анґлійський корабель. Та скоро побачили, що це німецький „кишеньковий" бойовик „Дойтшлянд". Він звелів їм зупинитись та заборонив висилати якінебудь радіові депеші. Далі на „Ситі оф Флинт" ускочили німці і почали робити ревізію. Корабель мав багато нафти. Німці інтернували американську залогу і великодушно заявили, що корабля не будуть затоплювати, а завезуть його в безпечне місце. Погасивши світла, вони почали прокрадатись на північ, сподіваючись кожної хвилі якогось анґлійського бойового корабля. Кілька днів вони так їхали серед великої небезпеки, що грозила від мін, бойових кораблів і ледових гір, що часто туди пливали. Панувала також велика студінь. Раз цей корабель причалив до норвезького порту і там німці висадили тих моряків, які були врятовані кораблем „Ситі оф Флинт" із потопаючого від субмарини корабля „Стовнґейт". Згаданий оператор замішався до тих моряків і сам у той спосіб урятувався.

РУЗВЕЛТ ТАВРУЄ ДЕМАҐОҐІЮ.

ВАШИНҐТОН. — У своїй радійовій промові президент Рузвелт натаврував тих демаґоґів, які в конґресі, поза конґресом та в ґазетах бються в груди і кажуть, що „Америка не повинна посилати своїх синів на европейські поля битви". Бо покищо такої небезпеки нема і ніхто не задумує посилати американське військо до Европи, говорив Рузвелт. Він катеґорично заявив, що „сини американських матерей не підуть за границю", потверджуючи цим американську невтральність в европейській війні.

ЗАМІТНІ ГОЛОСИ НА „ФОРУМІ".

НЮ ЙОРК. — В Ню Йорку продовжаються дискусії серед ріжних видних осіб на форумі, влаштованім ґазетою „Ню Йорк Геральд Трибюн". В ній забирав голос анґлійський амбасадор Лотієн, та сказав, що хто зна, чи Европа, перейшовши кріваний шлях війни, накінець не прийме в себе такого самого ладу, який утвердився в Америці.

Крім нього говорили фінляндський, французький, польський і китайський представник.

ДАЄС ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАСУДУ НА КОМУНІСТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Даєс, що разом зо своїм комітетом розглядає неамериканські активності, написав до головного федерального прокуратора Мурфія листа і домагався від нього, щоб судівництво чимскорше взяло в свої руки справу американських комуністів, бо є достаточно доказів на їх засуд. Зокрема зупинився Даєс над „Ліґою миру і демократії", яку, як говорив Даєс, заложили комуністи, назвавши її наперед „Ліґою проти війни і фашизму". Ця Ліґа, говорив Даєс, вцілості підлягала Третьому Інтернаціоналові в Москві і робила все, що той приказав.

Прокуратор Мурфі заявив, що хоч дає признання Даєсові за його роботу, бо в деяких випадках вона дійсно стала помічною департаментові судівництва, то проте його департамент не може зачинати політичних процесів лиш на основі „ідеольоґій", тільки на основі якогось конкретного поломання закону. Коли на це буде доказ, то можна буде зачинати процес.

В нутрі комітету Даєса наступило певне роздвоєння внаслідок проголошення листи „комуністів" що заняті на урядових посадах. Конґресмен Вурґіс, член комітету, заявив, що цього оголошення саме бажали собі комуністи, щоб у той спосіб все разом змішати і заховатися за плечі невинних людей. Коли покажеться, що багато людей на тій листі є невинні, то це скомпромітує цілу роботу комітету і позволить висмикнутись і справжнім винуватцям, говорив Вурґіс.

Водночас були голоси в конґресі, щоб відкинути як некомпетентну роботу комітету Даєса. Та були голоси оборони, які говорили, що коли „Ліґа миру і демократії" справді така невинна, то чого боятись тим членам, які належали до неї і яких список отсе проголошено?

САМИЙ НА ПОДОРОЖ ДОВКОЛА СВІТУ

Минулої неділі виїхав з нюйорського порту на подорож довколая світу Вилйєм Салстен. Він був уже довкола світу 34 рази, але все з іншими моряками. Тепер він завзявся обїхати земську кулю самий на кораблі власної будови.

Збудував він собі кораблик зо сильного дуба, назвав його „Ґуд Вил" і оноді поїхав самий на Атлянтик. Не віхав одначе далеко, бо скоро на морю зірвався наглий вітер і сильним ударом об вітрило зломав корабельну щоглу. Корабель остався без сили на воді. Побачив його один рибак і затягнув його до порту.

Салстен не зрікся своєї амбіції: він задумує зробити собі нову щоглу й вибратися в подорож удруге. Йому 48 літ.

З ЖИДІВСЬКИХ СПРАВ

НЮ ЙОРК. — Конвенція жіночої жидівської сіоністичної організації, Гадасаґ, вислала до президента Рузвелта телеґраму з проханням, щоб американський уряд вставився за покривдженими жидами в інших краях та щоби піддержував жидівські домагання до самостійної Палестини.

Орґанізація сіоністів Америки вислала до Міждержавного Комітету у справах політичних утікачів лист, у якім протестує проти того, щоб жидам-утікачам наділювати якісь кольоніяльні території у Санто Домінґо, Филипинах, чи полудневій Африці, коли в Палестині ще можна поселити два міліони жидів.

ВИМОГИ ВІД ПИСЬМЕННИКІВ НА „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ"

НЮ ЙОРК. — Нюйорський директор „Доблю Пі Ей", Сомервил, запровадив серед письменників, працюючих на „Доблю Пі Ей", такі вимоги, що кожний із них мусить наперед дістати від знавців кваліфікацію, що він є письменник, а опісля мусить що дня написати щонайменше одну карту з тої ділянки, в якій працює.

НЕ ХОЧУТЬ „ІЗВЄСТІЙ"

МОСКВА. — Совєти засипують західньо-українські села московськими ґазетами, такими як „Ізвєстія", що виходять у Москві. Розкидають їх масово й даром між нарід, щоби при їх помочі поширювати скоріше й успішніше большевизм. Та, як доносять, люди не беруться читати московські ґазети і не хочуть їх навіть брати. Совєтська влада бачить нехіть населення щодо московських ґазет, але покищо за те не мститься.

БЕЗБОЖНИЦТВО ПІДКОПУЄ ДЕМОКРАТІЮ

НЮ ЙОРК. — На конґресі студентів католицьких каледжів бесідники говорили, що шкільне навчання, яке в основу не кладе науки реліґії, зле відбивається на цілім суспільнім устрою та веде до тоталітаризму. Воно в самій основі підкопує демократію. Бо безреліґійне навчання не може в ніякий спосіб ученикові пояснити льояльности до національного прапору. Відкинувши реліґію і позагробове життя, воно також не може пояснити потреби свободи духа. Бесідники зокрема таврували навчання американського старого виховника Джана Дуіса з Тічерс Каледжу при Колюмбійськім університеті в Ню Йорку й називали його „атеїстичним", себто безбожницьким.

НАСЕЛЕННЯ КАНАДИ

Населення Канади, відповідно до останнього обчислення з 1. січня 1939 р., виносить 11,950,000, цебто 89,000 більше як минулого року.

ВСЕТАКИ ВІЙНА МАЄ НАСЛІДКИ

Департамент торговлі подає, що в вересні Америка продала поза границі товару на 107 міліонів долярів більше, ніж за той місяць зза границі купила.

ЖИДИ ПРО ВІДНОСИНИ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

БУКАРЕШТ. — Прибули жидівські втікачі з західньо-українських земель, що їх заняли Совєти. Вони кажуть, що там можна ще „витримати", але дуже тяжко за хліб, бо селяни поховали перед большевиками збіжжя.

НЕБУВАЛИЙ ХОЛОД

З міста Гелена, в стейті Монтана, доносять, що у четвер там було 5 ступнів понижче зера Фаренгайта.

Бюро погоди додає, що це перший раз в історії стейту занотовано такий холод в осени.

У ВАРШАВІ НУЖДА

ПАРИЖ. — Оборонець міста Варшави, С. Старжинський, про якого писали, що відібрав собі життя, живе і формально править містом разом з німецькою окупаційною владою. Які відносини в місті, пізнати найкраще по тім, що фунт бульби коштує одного злотого, або 20 американських центів. І то треба ще ждати у „хвості" цілими годинами, щоб цей фунт дістати. Хліб є такий дорогий, що можуть його дістати тільки найбільші багачі. Трамваї не ходять. Польські часописи не виходять. Тільки німецька влада видає один часопис польською мовою п. з. „Нови Курєр Варшавскі".

СКЛИКУЮТЬ ВЕРХОВНИЙ СОВЄТ.

МОСКВА. — Цілком несподівано скликано на наради надзвичайну пяту сесію Верховного Совєта СССР. Наради зачнуться 31. жовтня. Думають, що Верховний Совєт скликано у звязку з вибраними Народніми Зібраннями в Західній Україні й Білорусі Догадуюьсти, що Верховний Совєт проголосить прилучення забраних західньо-українських і білоруських земель до СССР.

КОРОЛЕВА НА РОВЕРІ.

Голяндська королева Вільгельміна запалена роверистка. Вона вживає ровера, де лише може, головно від вибуху війни в Европі, відколи навіть її невтральна країна була примушена щадити ґазоліну. На світлині 59-літня королева їде ровером до міського ратуша в Газі зо своєї віллі під містом.

З ОСТАННІХ ДНІВ ПОЛЬСЬКОГО ПАНУВАННЯ У ЛЬВОВІ

ПРАГА. — Від одного з українських діячів, що опинився тепер поза межами Совєтів, одержано листа, в якому читаємо між іншим таке:

Ніхто у Львові у війну не вірив. Війни фактично бажали собі жиди та ті поляки, що були цілком запоморочені сурравойовничою польською пропаґандою. Це ендеки і пепесяки, які вірили, що швидко наступить „другий Ґрунвальд". Я особисто так далеко не вірив у війну, що виїхав зо Львова на довгий час на провінцію. Паніка повтала стихійно на коротку вістку про німецько-совєтський пакт неаґресії. Публика інстинктовно відчула смертельну небезпеку для Польщі. І дійсно дня 1. вересня розпочалась війна. Уже того самого дня ранком, коло 10. години, був збомбардований львівський залізничий двірець та Городецька гора, при чому всі у Львові були переконані, що це було діло „своїх", що це були „летунські вправи", „пробний алярм" і т. п. Швидко виявилась правда. Ось так розвал польської держави почався таки буквально від першого дня війни, а вже під кінець першого воєнного тижня був цілковитий. Була спаралізована залізнича комунікація. Не було почти, телеґрафу, міжміського телефону, полевої почти, евіденції змобілізованих і т. д. З мобілізацією вийшов шалений балаґан. До своїх частин попали тільки давніше покликані резервісти, змобілізовані в першому дні війни, і то не всі. Хто пішов 5. вересня на т. зв. другу мобілізацію (як от д-р Коржинський), того стрінула незавидна доля смерти серед блуканини і хаосу. Польського летунства ми у Львові взагалі не бачили. Скнилів був відразу знищений німецькими летунами, а Львів був безборонний. Його положення гіршало з кожним днем, бо напливали з заходу маси відступаючого вояцтва і хмари автомобілів ріжних польських достойників, що то втікали з Варшави. Дня 12. вересня зчинилась величезна паніка серед утікачів і війська: на городецькій рогачці показались німецькі стежі. І це в 12. дні війни! Почалася стрілянина і німці відступили, ступнево окружуючи Львів зі всіх сторін. Настав жахливий період 10-денної облоги. Божевільне польське командування розрило всі вулиці при помочі зіґнаних „цивілів". Барикади повстали буквально на всіх вулицях і вуличках на передмістях, а потім і в самому центрі. Місто було без води, світла і ґазу. Ми сиділи ввесь час у пивниці. Візвання німців, щоби піддатись, команда відкинула. В четвер, згідно з заповіддю летючками, що їх скинули німецькі бомбовики, мала наступити німецька ґенеральна атака. Цивільне населення масово посунуло в сторону Винник і Збоїск: так радили ці летючки і таке заповів президент міста Островський. Одначе польські вояки не випустили з міста ні душі. Діялися страшні сцени. Тимчасом у четвер (21-го) було тихо, бо німці відступили свої позиції большевикам, а в пятницю приїхали совєтські парляментарі й місто піддалося совєтському війську. Я з кількома нашими вийшов пішки з міста. Пішли в напрямі Городка... Доля залишених невідома. Мало хто втік. Тут з нами є Дашкевич, д-р Павло Лисяк, Роман Смаль Стоцький, Мудрий, Загайкевич, Стецюк, Гординський і гурт націоналістів, що сиділи в тюрмах як політичні вязні й вивтікали.

АНҐЛІЯ ВИПРАВДУЄ СОВЄТСЬКУ ІНВАЗІЮ.

ЛОНДОН. — Є нові познаки, що Анґлія хоче бути в приязних стосунках з Совєтами та не буде стояти за те, щоби при відбудові Польщі були їй повернені західньо-українські й білоруські землі, забрані тепер Соєвтами. Британський міністер заграничних справ, Галіфакс, заявив у палаті панів, що Анґлія ґарантувала Польщі поміч тільки у війні з Німеччиною. Далі він підкреслив, що Совєти не напали на Польщу, а тільки зробили такий крок, який був потрібний для їхньої оборони, коли заняли західньо-українські й білоруські землі й не дали їх загарбати Німечині. При цьому поклав Галіфакс іще натиск на те, що Совєти посунулись до лінії Керзона, себто до тої границі, яку поручав лорд Керзон, британський міністер заграничних справ, підчас нарад у Версаю, коли дебатовано над границями Польщі. Лорд Мотістон заявив на те, що Анґлія не додержала супроти Польщі свого слова, коли не протестує проти совєтської інвазії, та що кожний анґлієць розуміє цю справу так, як він. На те йому відповіджено, що Анґлія не є обовязана опиратись московській експанзії в східній Европі.

ТІСО ПРЕЗИДЕНТОМ СЛОВАЧЧИНИ.

БРАТИСЛАВА. — Дотеперішнього словацького премієра, о. Йосифа Тіса, вибрано першим президентом Словацької Республики. Вибрав його парлямент. Премієром став покищо Беля Тука, дотеперішній міністер внутрішніх справ, відомий зо своїх пронімецьких симпатій. Тісо не має тепер великого довіря у націстів. З вибору о. Тіса, як доносять, є незадоволений Ватикан, який не бажає собі, щоб священики займали політичні становища. А в даному випадку священик готов ще спільно виступати з ворогами церкви, такими як Гітлер, або такими невіруючими, як Сталін. Дотого о. Тісо є тільки звичайним священиком і як такий підлягає епископові й обвязаний йому до послуху. А тепер, коли він став головою держави, епископ повинен на його руки складати присягу вірности. В тому всьому Ватикан добачує труднощі,

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

УСІМИ СИЛАМИ ДО ОБОРОНИ

Що жде наші західньо-українські землі під Советами? Про це пишеться коротко на іншому місці часопису. До написаного можемо тільки додати ще те, що про те все траґічне, що буде діятись на Західній Україні, ми навіть не будемо зараз знати, а дізнаємось по роках, по довгому часі. За той час Москва обдурюватиме нашу іміґрацію своїми власними звідомленнями, такими, що їх виготовлюватимуть у Москві, а які потім передруковуватимуть українські ґазети в Україні. І американські кореспонденти не зможуть нам донести правди. А, як читаємо в американській пресі, в Москві покищо навіть не приймають листа, коли його хто хоче надати до когось з „визвольних братів у Західній Україні". Чи не дивно? Особливо, коли та сама американська преса подає, що є комунікація з польськими містами, що то їх заняв Гітлер проти волі населення тих міст. У тому самому часі не можна навіть з Москви вислати листа до тих міст, де, як розписується совєтська преса, населення „цілувало совєтських жовнірів" і де всі вже заявилися за совєтську владу і злуку з Совєтами.

Що так буде, ми вже давно заповіли, і то на тому самому місці. Тому й американська новинка, що Західня Україна є відтята від світу, не є для нас нічим особливим. Це наскрізь природнє явище, бо й Велику Україну від хвилини, як опинилась під Совєтами, відтято від світу і від тих українців, що осталися поза нею. Так було, так є і так буде. Так довго, поки не буде повалена Москва в Україні.

З українських земель зник один великий ворог незалежности України. Пропала та ненависна польська влада, що душила варварськими засобами всякі самостійницькі пориви українського народу. Та місце цеї ненависної влади забрала друга ненависна влада, московська. Йде тепер про те, щоб історичний процес боротьби українського народу з тими ненависними владами якнайскоріше закінчився остаточною перемогою чисто української влади. Це є те, що повинно стояти також і перед очима української іміґрації в Америці, коли вона думає, що їй тепер робити. Тому всіми засобами, всіми зусиллями треба нам поставити один великий, добре зорґанізований і активний фронт проти червоної Москви.

Зо сказаного не виходить, щоб такого фронту досі між нами не було. Ні. Він був, а в ньому був увесь наш національно освідомлений загал. Бракувало нам одначе одного великого пляну великої обєднаної акції проти Совєтів. А саме тепер є не тільки крайня пора, але й крайня конечність взятись українцям в Америці за те діло. І треба вірити, що це станеться, що саме та акція буде тим чинником, що доведе нашу іміґрацію до справжнього обєднання, до злуки тих усіх сил, яким є дійсно дорога українська справа, які бажалиб звідси дати Україні дійсну поміч.

ПОЛЬСЬКА КАТАСТРОФА ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

В тім, що Галичина і після розділу Польщі 1772 року зосталася поза межами „єдиної неділимої Росії", бо стала провінцією Австрії, було щасливе рішення долі, бо цій українській землі судилося стати в другій половині 19. віку і в початку 20 віку „кристалізаційною точкою" всього українського національного руху. Після заборони українського слова в Росії (указ 1876 року) тільки в Галичині та пізніше на Буковині було можна вести українську культурну, політичну і господарську діяльність. Навіть такий визначний діяч, як історик Володимир Антонович, писав, що український народ під царською владою може цілком втратити свою мову і тому, як український патріот, він помагав українській національній роботі в Галичині, бо вірив, що там українська національність не загине. Михайло Драгоманів, еміґрант з Великої України, зосередив свою політичну роботу в Галичині та на Буковині і писав, що Галичина його врятувала від еміґраційного нидіння. „Піємонтом України" називали Галичину перед світовою війною, бо тут кувалася українська політична думка, якій був загрожений шлях у Велику Україну. Але малими струмочками проходила українська ідея в міста й села Наддніпрянської України, і ця робота дала свої наслідки в революції 1917 року, коли несподівано для цілого світу Україна встала з мертвих.

Не диво, що царська влада намагалася всяким способом розбити і знищити український рух на західніх землях. За російські рублі годувала царська Росія москвофільських недобитків у Галичині та Буковині. Року 1914-го прийшов для Росії давно сподіваний час: російське військо захопило було Галичину і Буковину. За одним махом думала царська влада знищити корінь українського „сепаратизму" в Галичині. Школи, кооперативи, часописи українські — все це було знищене. І — надзвичайна подібність! — ця руїнницька московська робота велася теж під „визвольними" кличами: „Да не будет Русі подяремной" (нехай не буде Руси під ярмом) — писав у свойому маніфесті головний командант царської армії, князь Микола Миколаевич.

Коли українські діячі на початку війни 1914 р. пішли до царського міністра Сазонова протестувати проти заборони української преси російською владою, то цей міністер цинічно відповів: „Тепер саме настав відповідний час, щоб раз назавжди зробити кінець вашому українству".

Совєтське військо у Карпатах, російські полки над Вислою! Німецька держава, що заповідала знищити большевизм у цілім світі, пустила добровільно большевиків туди, куди вони не могли силою пробитись 1919—20 року. Памятаймо, що неминуче буде так і надалі: чим більше буде загрожена Німеччина на західнім фронті, тим більші уступки даватиме совєтській Росії. „Ми не маємо чого губити", — чути голоси в Райху: „якщо програємо війну на заході, то буде у нас большевизм, і ми, як совєтська держава, разом з Совєтською Росією будемо й надалі страшним противником для Англії та Франції".

Діставши, як подарунок, українські і білоруські західні землі, московський большевицький уряд може тішитися, що йому пощастило здійснити „возсоединеніе Руси", якого так і не могла докінчити царська влада. Нема у большевиків того консерватизму думки, який привів до загибелі царську владу та польсько-шляхотський режім. Теперішні московські володарі розумніші і хитріші за своїх попередників. Вони скасують панування шляхти на українських землях, а тому, що ця шляхта майже виключно польська, то цим буде дана полегкість українському і білоруському населенню. Вони заведуть українізацію. Хоч провідний апарат влади, за прикладом Великої України, буде складатися з москалів, жидів і поляків, однак у низових урядах запанує українська мова і преса буде видавана українською мовою. Вони й вивіски на урядах, школах і залізницях звелять зробити українські. Все це вже робиться і буде робитися.

Але поза тими зовнішніми українізаційними заходами большевики постараються знищити **власну самодіяльність українську.** Вони **кровю і залізом** зруйнують усі наші політичні орґанізації. Вони „пустять русина на русина", **поведуть шалену пропаґанду в широких українських масах проти орґанізаторів і провідників українського політичного життя.** Казатимуть, що не поляки гнобили українців на західніх землях, а „наймити польської шляхти" — **„ундо-фашисти, радикали, соціял-демократи".** Вони посіють у нашій „рідній хаті роздор", винесуть нагору всяке шумовиння, яке вірно служитиме Москві. На це большевики мають добру практику з усіх неросійських провінцій СССР. Все, що не було большевицьке на західніх землях, — кооперативи, видавництва, преса, шкільництво, церкви, буде знищене, віддане під московський нагай.

Треба припускати, що на початку Москва не буде в новоздобутих провінціях заводити колєктивізації в сільському господарстві, щоб мати селянство на своїм боці. І нема сумніву, що тепер, коли червона армія прийшла на ту Західню Україну і ту Білу Русь, що стільки натерпілись ві польських осадників, поліції та війська, відношення до большевиків у широких масах буде прихильне. Цю **„кон'юнктуру"** Москва використає на те, щоб через несвідому частину українського суспільства знищити плоди праці цілих поколінь української інтеліґенції. **Для тисяч і тисяч культурних, політичних і господарських діячів українського села й міста прихід большевиків приносить страшну небезпеку варварського, крівавого винищення в тюрмах, у далеких засланнях соловецьких та в підземеллях „Чека".** В „українізованих" школах почнеться „перевиховування" дітей українських та учителів, там **навчатимуть глумитися над українським національним прапором і гербом,** там будуть учити, що українська визвольна боротьба — то „бандитизм" і „контрреволюція". Все це робиться вже 20 років у Великій Україні, чом би не могло бути так саме в Україні Західній? Будуть примушені діти над Дністром, Бугом, Сяном і Черемошем **починати день „піснею про Сталіна",** як „вождя трудящих цілого світу", мусітимуть словословити того, що знищив міліони українців над Дніпром голодом і терором. Мало втіхи в тому, що Москва дозволить учитися українською мовою в школах, коли в тих школах **пануватиме дух московський,** а не український Не залишили большевики божевільної Ленінової думки про „злиття нації". Тому поволі, знищивши сталінською „українізацією" українську самостійницьку думку в нашім народі, Москва може взятися і до „злиття народів" через прискорене помосковлення. Коли для поневоленого народа вся його історія буде уявлятися, як „реакція і бандитизм", рідна мова тільки технічним „засобом" до порозуміння, а **велике слово „Україна" заміниться варварським набором літер „УРСР",** тоді вже недалеко до байдужности в масах і до повного упадку нації. Москва досягнулаб поставленої мети: злиття націй СССР в загальнім московськім кітлі.

Не маю наміру лякати себе і інших такими чорними передбаченнями. На жаль, це все ми бачимо у Наддніпрянщині під Советами, де Москва творить **тип безбатьченків,** що говорять українською мовою, але політичною свідомістю належать до „совєтського народу" Тяжкий крівавий хрестний шлях починається для Західньої України з моменту большевицької окупації, це путь на Голготу. А вже в першу чергу від куль московської чрезвичайки впадуть ті українці, що народились у Великій Україні і після збройної бортьби з большевиками осіли в Західній Україні. Трагічнішої долі тяжко собі уявити...

(Кінець буде).

БІЛОРУСИ В ОПІНІЇ ФРАНЦУЗЬКОГО ПРОФЕСОРА

У хвилині розпаду Польщі французи почали все більше цікавитися національним складом польської держави. Щоправда, це зацікавлення прийшло дуже пізно, але воно є.

Визначний французький учений, професор **Генрі де Монтфорт** зо Школи Високих Міжнародніх Студій, містить в одному з паризьких добре відомих тижневиків статтю на тему **„Польська меншина. Білоруси перед московським наїздом",** в якій читаємо:

„Впихаючи ззаду кинджал у Польщу, яка героїчно боролася проти німецького наїзду, московський уряд запевняє, що йде „на оборону українського й білоруського населення', яке від 1921 р. є прилучене до Польщі. Українське і білоруське населення — це поняття, які для більшости французів є незнані. Отже можуть робити враження, що москалі мають деякі причини домагатися звороту тих народів для себе й що вони самі хочуть бути скоріше при Москві ніж при Польщі.

„Будучи одним з ріжних специялістів, що знали т. зв. „польські креси", мені легко подати деякі подробиці про ці справи.

Кілька загальних даних про білорусів.

„Ця вітка словянської раси заселила дуже вчасно простір між Двиною, Припяттю та долішнім Дніпром. Здобута Литвою в половині XIII. віку, Білорусь уже тоді була боронена перед нападами татаро-турків. По злуці Польщі з Литвою (1386) білоруські землі творили частину польсько-литовської держави аж до поділу Польщі. Всі вищі кляси підпали впливам польонізації. Польські селяни теж приходили та оселювалися в Білорусі. Православя осталось релігією селянських мас.

„Підчас першого поділу Польщі (1772) білоруські землі попали під Москву, яка відразу почала русифікувати ці землі, стоячи на тім, що білоруси — це москалі. Це викликало велику реакцію та створило, головно у вищих сферах білорусів, культ ненависти до Росії. Польський елемент Білоруси достарчав кадр інтелектуалістів у роді Барщевського. Марцінкевича, і т. і. Перший журнал білоруською мовою, **„Гутерка",** видавав Константин Каліновський латинкою. Одначе глибокі шари білоруських мас були глухі на цей рух.

„На початку XIX століття студенти, сини білоруських селян, увійшли в звязок з московськими та польськими студентами, і за їх старанням повстала в 1902 р. **"Білоруська Революційна Партія",** яка приняла скоро другу назву, **"Білоруська соціялістична громада".** В 1904, 1905 і 1906 р. вона була матеріяльно піддержувана ППС (Польська Партія Соціялістична).

„В 1907 р. царський уряд повів гострі репресії та замкнув **„Громаду",** і щойно після німецької окупації в 1915 р. білоруський рух знову відживає. Напрямною німецької політики було встановлення на пограниччях Росії цілої низки васальних держав, які можнаб тепер назвати „протекторатами". Була передбачена в тому також і білоруська держава.

„Але Німеччина, побачивши слабість білоруського націоналізму як своєї бази для будьякої політичної концепції, скоро відвернулася від Білоруси. Підчас польсько-большевицької війни большевики створили білоруську соціялістичну републику зо столицею в Мінську. Вкінці договір у Ризі 18-го березня 1921 р. поділив Білорусь між СССР та Польщу.

Білоруси в Польщі від 1921—1939 р.

„Оцінка фактичного числа білорусів у Польщі є досить трудна. Підчас переписів 1921 і 1931 р. білоруське населення часто не подавало точно своєї національности, подаючи такі назви як „тутешній", „звідси" і т. п. (Очевидно, поляки піддержували таку політику й не хотіли визнавати іншої національности як „тутешньої". — Прим. ред.)

„Отже згідно з переписом населення 1931 р. в Польщі було 990,000 білорусів, з чого 957,000 замешкували села. Чотири пяті всього населення були православного віроісповідання.

„Ось розміщення поляків та білорусів у чотирьох північних воєвідствах бувшої Польщі:

Білостоцьке 1,182,000 поляків, 205,000 білорусів; Віленське 761,000 поляків, 289,000 білорусів; Новогрудське 553,000 поляків, 413,000 білорусів; Берестейське 164,000 поляків, 75,000 білорусів.

„Як бачимо, навіть, коли допустимо, що число білорусів є значно вище, то всеж таки поляки творять більшість.

„За той останній час між білорусами було чотири ріжні політичні орієнтації. Національний білоруський комітет змагав до обєднання всіх національних елементів, одначе без великого значіння. Білоруська соціялістична партія теж без успіхів, ґрупа культурників і просвітян мала деякі результати своєї політики. Вкінці партія т. зв. християнської демократії, хоч найсолідніша, проте й ця не була всесильною, коли зважити, що її орґан, **„Білоруська Криниця",** розходився заледви в двох тисячах примірників. Хоч започаткована католиками, одначе своїм націоналістичним забарвленням, вона притягнула значне число православних визнавців. Ця партія підлягала заграничним протипольським впливам і останнього часу вона висунула програму незалежности білорусів, включаючи всі білоруські землі.

„Однак і тут число прихильників цеї ідеї було мале. Тому з вибухом польсько-німецької війни білоруське населення дуже мало зареаґувало. Одначе селянські маси, що дуже живо реаґують на всякі соціяльні зміни, могли цілком захопитися червоними військами. Але обдурені, вони скоро побачать свою помилку, стрінувшися з жорстоким сталінським режімом. В кожному випадку годі твердити, щоби білоруси перед приходом червоної армії думали чи хотіли бути прилучені до Росії".

Ось стільки французький професор. Читаючи це, треба мати на увазі, що він послугувався в першу чергу польськими джерелами. Але старався бути обєктивним.

Микола Голубець.

За Український Львів

(Епізоди боротьби XIII.—XVIII. в.).

(9)

VIII.

Безупинна боротьба, вічне стороження останків своїх прав і тяжко добутих цінностей, на які відусіль чигало насильство, підступ і зрада, заставляли нераз львівських українців і „на холодне дмухати", підозрюючи підступ там, де його справді не було. Так було в 1615 році, коли до Львова приїхали два уніятські достойники — київський митрополит Вєнямин Рутський і володимирський владика Ілля Мороховський.

Гостям забажалось оглянути славну вже тоді братську друкарню, яка в часі будови Успенської церкви поміщувалася в забудуваннях Онуфріївського монастиря. Та ледви уніятські достойники разом з прислугою переступили поріг монастиря, православні, перелякані за цілість своєї друкарні, вдарили на ґвалт. Гомін дзвонів скликав в одну мить мало не ввесь православний Львів на монасирське подвіря. Усі кинулись на гостей і їх прислугу і тільки скорій орієнтації завдячили уніятські владики своє здоровля, а може й життя. Така була завзятість православних проти уніятів, які в їхніх очах були гірш ворога, були просто-напросто зрадниками, ренеґатами. Самозрозуміло, що справа знайшла свій відгомін у городському суді, при чому тільки відшкодування за „страх і біль" звільнило братство від болючіших наслідків судового процесу.

Але прийшов 1620 р., дата страшного розгрому польських військ під Цецорою. Держава, в якій три чверти ни населення були нею невдоволені, станула над пропастю. Усі, навіть найбільш запеклі шовіністи зрозуміли, що треба „попустити", в першу чергу українцям, яких козацтво одно тільки могло заступити дорогу переможним туркам. Розуміли це й українці і тому на соймі тогож року сказали полякам своє тверде слово.

Лаврентій Деревенський, член і представник львівської Ставропігії, виголосив тоді промову, в якою не завадилоб познайомитись і нам. „Супроти небезпеки, в якій тепер знайшлась польська держава — говорив Деревенський — ви неминуче потребуєте помочі й то чи не найважнішої від народу греко-українського віроісповідання, того самого, який зазнав від вас стільки кривд і насильств. Але якже цей народ наставить свої груди в обороні вашої держави, коли ця держава не заспокоїла його потреб і просьб? Як він може вжити своїх зусиль, щоб здобути вічний мир для вашої держави, коли він не має миру і спокою у власній хаті, на прадідній землі? Невжеж він стане щиро, хоробро, з відвагою і ревністю власною кровю гасити палаючі стіни вашої держави, коли бачить, що ніхто не збирається гасити полумя, від якого падають стіни його власного дому? Хтож не бачить, скільки кривд, скільки безпримірних насильств терпить український народ? Що діється у Львові? Хто православний і не хилиться до унії, тому не вільно в місті жити, не вільно йому займатися торговлею, варити й подавати гарячі напитки. Колиж хто, й осмілившись жити в місті, помре, то не вільно його ховати відповідно до церковного обряду; не вільно йти з св. Тайнами до хорого! А чейже українці мають тепер боронити цілости польської держави". І Деревинський поставив при кінці своєї палкої і річевої промови „українське питання" в усю його ширину, кінчаючи:

„Коли на цьому соймі не прийде до заспокоєння всіх наших домагань, до вилікування всіх наших ран, то ми мусітимемо крикнути разом з пророком: суди нас Боже і разсуди нашу прю!..." Поляки розуміли, що надуживати українську терпеливість всеодно, що гратися з огнем. І тому рішили, хоч і тепер тільки формально, про людське око, змінити свою політику супроти українців. Для заспокоєння українців іще раз затверджено невведену в життя соймову конституцію з 1607 р., а до козацького гетьмана Конашевича Сагайдачного вислав король патріярха Теофана, щоб той вплинув на нього — станути в обороні польської держави.

Українці хвилево заспокоїлися, козаки помашерували проти турків, але не заспокоїлися „вшехполяки". Не зважаючи на небезпеку, в якій знаходилася їх держава, з дивною заїлістю кинулися на українців. У цілому краю, як і у Львові, почалася нова хвиля переслідувань, арештів і крівавих екзекуцій над українцями, яким приписувано цецорський розгром. Дійшло до того, що українці устами православного київського митрополита Борецького заявили, що коли внаслідок цих переслідувань прийде до домашньої війни, то кров і вина спаде на поляків і уніятів. До цеї „домашньої війни" прийшло небаром, але й вона нічого поляків не навчила.

А тимчасом скінчилася хотинська кампанія, в якій головну силу польської держави утворили козацькі полки Петра Конашевича Сагайдачного. Козаки виграли кампанію і „своїми грудьми і головами" спасли всю Польщу від неминучого розгрому, але того, що рішено на соймі в 1620 р., ніхто не спішився переводити в життя. Ропіт невдоволення змагався чимраз дужче, кожної хвилини можна було надіятися вибуху узброєного повстання українців проти гнобителів. До Сагайдачного, який, завдяки своїй перемозі над турками, міг мати вплив на короля, йшли листи й меморіяли з усіх сторін. Кінець кінців король назначив комісію, яка мала зайнятися вирішенням справ православних. Це зразу на якийсь час заспокоїло українців.

Одначе користі з тієї комісії було мало. А коли спаситель Польщі, гетьман Сагайдачний, умирав (10. квітня 1622 р.), то в свойому передсмертному заповіті-листі до короля міг тільки ствердити, що свята українська кров, вилита в обороні Польщі, була змарнованою, непотрібною жертвою.

(Далі буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЩЕ ПИТАННЯ РОСІЙСЬКОЇ АРМІЇ.

Єржи Шапіро, польський кореспондент „Ню Йорк Таймсу", що нині пише вісті з Польщі, сидячи в Парижі, доносить у своїм останнім рапорті, що йому сказав один польський професор, котрий утік з Вильна вже по російській окупації: прості російські жовніри носять чоботи з якогось штучного препарату; кожний жовнір має інакшу шапку, полеві кухні й артилерійні колісниці походять з царської армії з першої великої війни.

Виходить зо слів Шапіра, що з такою армією Росії на війну не пориватися. Це зрештою він виразно й каже.

Очевидно, що те, що тепер завважав професор з Вильна, польські обсерватори в Росії, польські консулі, дипльомати й військові аташе вже давно знали. Чомуж тоді Польща оборонялася перед тою безвартісною армією Росії, а не готовилася до оорони проти німецької армії, в котрій кожний жовнір певно має добрі чоботи й таку саму шапку й у котрій „фаркухні" певно всі нові?

СПОСОБИ ВОЮВАННЯ.

Виходилоб теж зо слів Шапіра та його інформатора, що російська армія не за правилами воює, коли вона з такими жовнірами загортає бувші польські провінції.

У чому саме неправильність, легко догадатися. Певно в тому, що російська армія використала момент, коли польська армія, розбита німцями, не могла ставити опору російській, щоб загорнути провінції від Польщі.

Якщо це нечесно робити, то якжеж тоді називається загарбання Тешина Польщею або польська допомога Мадярщині при загарбанні Карпатської України?

НЕ ДОРІКАЙ, КАЗАНЕ, ГОРШКОВІ.

Як можна також догадатися, поляки дивляться зо страшенною завистю, що російські війська заняли без утрат великі провінції, котрих поляки навіть з великими утратами не вміли боронити.

Одначе хто цьому винуватий? Хто це підготовив населення до такого стану, що воно дивилося навіть на большевицьку армію як на спасителів?

Хтож цьому винуватий, що на границі Карпатської України й на границі Басарабії й Буковини стоять тепер рекрутовані з українських ґуберній війська й почерез границю ширять між українським населенням большевицьку пропаґанду, проти якої ні Мадярщина ні Румунія не можуть нічого вдіяти? Чи винувати за комуністичну пропаґанду комуністичний уряд? Чи може винувати українських людей, що прислухуються до цієї пропаґанди? Чи слухалиб вони, якби мали громадянські й національні права?

НЕ ОБРАЖАЙТЕ ПЕТРА „ВЕЛИКОГО".

Остерігає в довгому листі до „Ню Йорк Таймсу" бувший російський революційний премієр Керенський, щоб ніхто не порівнював диктатора Сталіна з царем Петром „Великим".

Це називання Петра „Великим" в устах революціонера звучить дивно. Нам усе здавалося, що „Великим" називали його лише царські прихвостні, а революціонери звали його просто Першим.

До того Керенський обурюється на те, що перемоги Сталіна в Европі порівнюють з перемогами Петра Першого, котрого Керенський називає великим: каже Керенський, що таких річей порівнювати не можна, бо Петро прорубав Росії вікно в Европу цілою низкою світлих перемог зброї, а Сталін ходить за Гітлером як гиена, що ходить слідом льва й пожирає падлину, яку лев оставив.

Керенський проявляє вже справді велику ніжність. Нам усе здавалося, що й лев і гиена це не дві кляси звірів, а одна: мясоїдна. Невжеж Керенський бачить у Гітлері чесноти, яких він не бачить у Сталіна?

БОЛЬШЕВИЗМ І НАЦІОНАЛІЗМ.

Каже Керенський, що захоплюванням прибалтійських країв Сталін дав большевизмові ширші, національні, основи. Мовляв, ці територіяльні здобутки розбуджують у російській молоді національні почування.

Таку новину говорить Керенський в році божім 1939.

Тимчасом українці говорили такі річи ще в 1919 році, коли з одного боку большевики, а з другого боку царські ґенерали пробували покорити Україну під панування Москви.

І що тоді говорив українцям Керенський?

НІМЕЧЧИНА Й РОСІЯ.

„Гітлер звязав долю націстичної Німеччини з долею большевицької Росії", каже Керенський, „поперше тому, що приязнь з Росією була здавна основою німецької політики".

Що німецько-російська приязнь була основою німецької політики за цісарів, головно за канцлера Бісмарка, це правда, одначе за те, чи була вона в думці Гітлера, можна ще сумніватися. Дуже поважні обсерватори кажуть, що Гітлер був за союз з Анґлією, як це він виразно пише в націстичній біблії, себто в „Моїй Боротьбі"; до союзу з Росією повернула його аж військова партія, що прийшла до значіння, як Німеччина направду застрягла у війну.

ГІТЛЕР І СТАЛІН.

Каже Керенський, що Сталіна лучить з Гітлером ще ненависть до демократії й капіталістичного устрою. Виходилоб з того висказу, що з такої спілки можна сподіватися якоїсь суспільної революції.

Що в Німеччині може вихринути якась революція, можливо, але мабуть не з боку Гітлера. Гітлерова партія виросла завдяки дуже реальній допомозі з боку німецьких і ненімецьких капіталістів, і справжньої рволюції проти капіталізму цій партії не робити.

Кажуть люди, які знають Німеччину, що вже можна скорше сподіватися революції проти капіталізму від військової кліки, ніж від ґрупи Гітлера.

СПІЛЬНІ ІНТЕРЕСИ.

Коли Сталін і Гітлер розуміють спільні інтереси націстичної диктатури й комуністичної диктатури, а при тому спільність інтересів Росії й Німеччини, а при тому ще й спільні амбіції перемоги над демократією й капіталізмом, то Керенський радить демократичним державам і нині поневоленим прибалтійським краям зрозуміти свій спільний інтерес у перемозі над Сталіном і Гітлером.

Деяке зерно правди в цьому є, одначе чи це вся правда? Припустім, що в цій війні буде переможений і Сталін і Гітлер, як був колись повалений німецький цісар і російський цар. Що станеться в такому випадку з російською імперією? Чи згодиться так звана російська демократія, якби вона прийшла до влади, признати без опору право національного самовизначення всім народам, що їх захопили наперед російські царі, а потім російські большевики?

Якщо російські демократи справді мають таку програму, чомуж тоді Керенський цього виразно не скаже? Чому він величає Петра Першого „Великим" за його збройні перемоги? Чи може Керенський хотів би ходити слідами того „льва"?

ВІД ГОЛОВНОЇ УПРАВИ УКРАЇНСЬКОГО ЗОЛОТОГО ХРЕСТА

Дня 2-го жовтня відбулися загальні збори головної управи У. З. Х., на яких були присутні, крім члениць головної управи, також і члениці-радні з околичних відділів.

Щоб мати перегляд праці з минулого року та відповідно до цього уложити плян праці набудуче, то насамперед прочитано звіт з останнього зїзду У. З. Х.

Звіт виказував, що праця Українського Золотого Хреста осягнула значні успіхи в минулому році. Вистарчить згадати, що організація збільшилась упродовж минулого року на 26 відділів та що в тім році зібрано 50,000 фунтів убрання для бідного населення Карпатської України, а також $7,000 на ріжні народні цили, які були переслані через централю ОДВУ, а частинно впрост через Обєднання.

Хоча впродовж року ведено таку оживлену організаційну і збіркову акцію, то адміністраційні видатки головної управи Українського Золотого Хреста виносили за цілий рік тільки $47. Опісля обговорено справу праці на біжучий рік.

Український нарід переживає тепер надзвичайно важкі хвилини. Хоч війна не ведеться довго, то одначе в житті українського народу наступила вже велика зміна. Та ця зміна не поліпшила становища українського народу, бо він перейшов з ярма одного в ярмо другого окупанта.

Тому то наша праця в користь українського народу не може уставати. Що більше! Вона мусить бути ще більш посилена, ще більш видатна. Нам треба помогти далі тим, що мусіли втікати з Карпатської України від мадярського наїзника, нам треба помагати тим соткам дітей сиріт, що походять з Карпатської України, а тепер є в Словаччині. Нам треба помогти тепер також і тим, що повтікали від московського большевицького окупанта. А вкінці ми не можемо забути і про те, що нам треба і тут в Америці повести відповідну інформаційну акцію, на яку також треба зібрати грошей.

Як бачимо, то вимоги і потреби великі. Щоб задоволити ці вимоги, то нам усім треба взятися до праці. Зокрема жіноцтво, зорґанізоване в рядах Українського Золотого Хреста, маючи за собою такі успішні висліди праці з минулого року, мусить повести таку працю, щоб у цьому році осягнути ще більші успіхи.

Щоби поширити свою діяльність, управа У. З. Х. увійшла вже в контакт з Американським Червоним Хрестом і подає до відома своїм відділам отсе:

Поодинокі відділи можуть ставати членами Американського Червоного Хреста. В тій справі треба відноситись до нашої головної управи У. З. Х. та присилати членську вкладку для Червоного Хреста, яка виносить $1.00 річно від члениці.

Відділ 15 У. З. Х. в Ню Йорку вже вступив у цілості в члени Американського Червоного Хреста і в короткому часі члениці будуть брати курси Червоного Хреста.

Члениці Українського Золотого Хреста, які стануть членками Червоного Хреста, дістануть відзнаки Червоного Хреста.

Коли відповідне число члениць з відділу буде належати до Червоного Хреста, то заряд Американського Червоного Хреста буде висилати своїх інструкторок, які будуть давати курси першої помочі зовсім безплатно.

Щоб у відповідному часі українська нація могла покористуватись добродійствами Американського Червоного Хреста і вразі потреби дістати від нього потрібну поміч, то побажаним є, щоб українська іміґрація в Америці зазначила своє прихильне відношення до акції Червоного Хреста. Це можна зробити або безплатною працею для Червоного Хреста, або знову грошевими датками на його цілі. От наприклад цього року в неділю, 12. листопаду, Американський Червоний Хрест переводить збірки по всій Америці під церквами.

Тому головна управа Українського Золотого Хреста відноситься до всіх своїх відділів, щоб вони попросили місцевого пароха по своїх громадах про дозвіл перевести збірку в неділю, 12. листопаду.

Ці гроші прошу прислати на адресу нашої управи УЗХ, а наша управа передасть ті всі гроші вцілості до Американського Червоного Хреста, з тим, що частина тих грошей піде для цілей Червоного Хреста, а решту Американський Червоний Хрест перешле до Европи, для українських збігців та дітей-сиріт. Управа Американського Червоного Хреста ручить, що опісля передасть нам також окреме поквітування в доказ, що гроші були доручені на призначену ціль.

При тій нагоді повідомляємо, що управа У. З. Х. вислала на днях $100 через Американський Червоний Хрест для дітей вигнанців з Карпатської України, що вчаться тепер у школі в Моджанах, Чехія.

Взиваємо всі відділи Українського Золотого Хреста збирати жертви та переводити збірки при кожній нагоді та присилати їх до головної управи Золотого Хреста. Всі прислані гроші будуть вислані через Американський Червоний Хрест для збігців та дітей сиріт.

Також повідомляємо відділи, що управа Українського Золотого Хреста виробила відзначки для одностроїв члениць, призначені на рукав і хустку. Є ще багато відділів, які тих відзнак не замовили, а тому повинні це якнайскоріше зробити.

Зазначуємо, що хоч наші відділи стануть членами Американського Червоного Хреста, то одначе це в нічім не зміняє характеру, назви, чи завдань нашої орґанізації.

ЗА ГОЛОВНУ УПРАВУ УКРАЇНСЬКОГО ЗОЛОТОГО ХРЕСТА ОДВУ:

Стефанія Галичин, голова.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЛОРЕТТО, ПА.

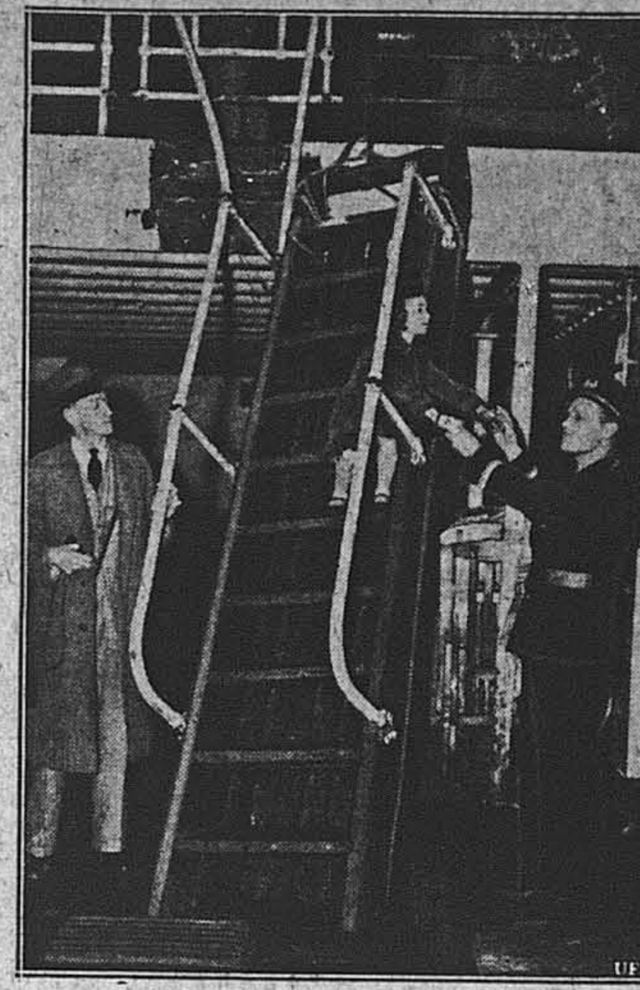
Українець викладатиме італійську мову і літературу.

В Сейнт Френсис Каледж енд Семінері віддано о. д-рові Онуфрієві Ковальському, українському кат. священикові з Реймі, Па., катедру італійської мови і літератури. Досі викладав там о. Ковальський старогрецьку і еврейську мову. Американські місцеві ґазети подали, що о. Ковальський став повноправним професором.

КАНАДА ОСЕРЕДКОМ ВИШКОЛУ ВОЄННИХ ЛЕТУНІВ

Канадійський премієр Мекензі Кінґ видав оповістку, що Канада стане незабаром головним осередком вишколу летунів для цілої Британської Імперії. Відповідно до цеї заяви премієра Кінґа, уряди Великобританії, Канади, Австралії і Нової Зеляндії згодились на те, щоб у Канаді докінчувати вишкіл воєнних летунів і розбудовувати британську воєнну фльоту. Також випрацюється плян будови воєнних літаків для аліянтів у Канаді. До згаданих вище цілей Канада надається знаменито, бо лежить далеко від воєнного терену й уповні забезпечена від нападу ворожих воєнних літаків - бомбовиків, яким дуже тяжко булоб дістатися до Канади і спричинити тут якусь шкоду літакам і летунським майданам. Обчислено теж, що Канада буде встані вишколити річно 2,500 летунів для аліянтів.

БУРЛИВА ПОДОРОЖ.

Американський корабель „Президент Гардинґ" мав по дорозі з Европи в Америку таку бурливу подорож, що 73 пасажирів було покалічених, а одного моряка море змело з палуби. Коли корабель прибув до нюйорського порту, багато пасажирів і моряків треба було післати до шпиталів. На світлині показано, що буря відірвала сходи на палубі корабля.

НОВІ ФАБРИКИ.

Ґубернатор стейту Вірджінії (направо) відкриває нову фабрику Джанса-Менвила в Джераті, Вірджінія. Мають там різати південні сосни, робити з них папку й виробляти з неї ізоляційні дошки. Луис Бравн, президент підприємства, показує ґубернаторові таку дошку, вироблену з папки.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

З САСКАЧЕВАНУ

Саскачеван це та канадійська провінція, в якій живе найбільше число українців з усіх канадійських провінцій. Є в ній до 90 тисяч українців. Це головно фармери, національно дуже свідомі. Тому не диво, що й найбільш жертвенні, коли йде про народні українські потреби. Але та їхня жертвенність залежить від — урожаю. Саскачеван це одна з головних житниць Канади. А тимсамим і добробут краю залежить від добробуту такої провінції як Саскачеван. Є добрий урожай, то ліпше для Саскачевану, ліпше й для Канади. І очевидно, що й ліпше для численних українських фармерів і тих українських інституцій, що існують завдяки жертвенності отих фармерів.

В Саскачевані повстав у 1916 р. **перший український виховний інститут**, що зветься **інститут ім. Петра Могили** і знаходиться в місті Саскатуні, культурно - просвітнім осередку саскачеванських українців. З цього інституту виходили перші українські інтелігенти з покінченим університетом, що занимають вищі становища, бо є лікарями, адвокатами, шкільними інспекторами, а деякі навіть професорами університету в Злучених Державах, як наприклад п. **Мамчур** та інші. Тут теж появились перші кваліфіковані українські вчителі і тут іменовано першого українця шкільним інспектором, яким є п. **Гаврилюк**, що занимає це становище і по нинішній день. Одначе провінцію Саскачеван спіткало від кількох літ страшне нещастя — посуха, що тривала кілька літ, спричинивши неврожай, а з ним злидні, а також зубожіння фармерського населення, з якого більша частина опинилась на державній допомозі, т. зв. реліфі. Урожайні поля перемінились там у пустарі, населення мусіло втікати на північ або до інших провінцій, туди теж треба було висилати і худібку, щоб рятувати її від вигинення з голоду. З фармерами потерпіли бизнесмени, купці, вчителі і потерпів теж Інститут ім. П. Могили, що був уже виплатив усі свої довги, а в часах неврожаю знов задовжився, не маючи чим заплатити високого податку, що виносить $1,100 річно. Тепер він знову в довгах і то великих, що перевищають $10,000 чи $11,000. Правду сказавши, цей великий довг дався би негайно сплатити, якщоб усі довжники інституту були в спроможності заплатити свої довги, що багато перевищають довги інституту.

Одначе цеї осени засіяло ясне сонічко і в віконце Саскачевану. Цьогорічний врожай у цій провінції є найліпший впродовж останнього десятьліття, т. є. від 1930 р. Саскачеванське населення зрегабілітувалось тепер більш як у 80 відсотках як під матеріяльним так і духовим оглядом. З тої причини вигляди на наступний рік є там дійсно рожеві. Зернозбір пшениці обчисляють там цеї осени на 230,000,000 бушлів, з чого 200,000,000 буде можна продати. Щодо якости і одержуваних ґрейдів, то цьогорічний збір є найліпший від 1928 р. Вартість цьогорічного зернозбору в грошах виносить $100,000,000, цебто $40,000,000 більше як невеличкого врожаю в 1938 р. Та це ще не все, бо й інші рільні продукти, як шорсткі збіжжя, худоба, молочні продукти, дріб та вовна принесуть саскачеванським фармерам від $85,000,000 до $90,000,000 доходу. Тому ввесь цьогорічний прихід саскачеванського населення винесе приблизно $200,000,000.

Не дивота тому, що бизнеси в тій провінції нечувано оживились. Ті, що мали нагоду бути цеї осени в Саскачевані, кажуть, що торговельний рух по містах і містечках Саскачевану дорівнює тому, який тут мав місце в 1930 р. Державна допомога (реліф) саскачеванському фармерському населенню також значно зменшилася, бо коли в квітні б. р. виносила вона $818,000, то в липні зменшилась на $584,000, а число одержуючих допомогу впало з 229,000 у квітні на 178,000 у липні. Урядові чинники обчисляють, що під весну н. р. державна допомога саскачеванським фармерам зменшиться на 75 відсотків, а міському населенню на 10 відсотків. Є тому чим радіти, особливо нам, українцям, які в кожнім нещастю звичайно 2 рази більше терпимо як інші. Також, як подають англійські щоденники, рішили саскачеванські фармери дарувати 25 міліонів бушлів зерна аліянтам, що ведуть війну, щоб через цю поміч для армії причинитись до виграння війни.

ЧЕТВЕРНЯТА.

Четвернята родини Беджетів з Ґалвестону, в стейті Тексас, мають уже по 8 місяців. Кожне з них здорове й щасливе. Найважче з них має 20 фунтів ваги, інші по 15.

СОВЄТСЬКИЙ АСТРОНОМ ВІДКРИВ НОВУ КОМЕТУ.

Совєтський астроном — Коменський, який є керманичем обсерваторії у Ташкенті, відкрив нову комету 7-мої величини. У цій справі Коменський надіслав московській обсерваторії докладний звіт, на основі якого совєтські астрономи вестимуть дальші досліди над новововідкритою кометою.

ПРАКТИЧНИЙ СПОСІБ

До Роя Пратера, фармера в Вгітленді, Індіяна, прийшли жінки з церковного комітету з просьбою датку на церкву на сплату довгу. Фармер сказав: „Я дам вам ниву кукурудзи: як зберете кукурудзу, вона буде ваша" Жінки взяли його за слово: зібрались толокою, назбирали понад 30 бушлів і продали за $15.25. Гроші віддали на церкву.

„ВИПЛЮЙ, ОЛОВО НЕ ВАДИТЬ"

13-літньому хлопчині Вернонові Болинґтонові з Спартенбурґу, в Савт Каролайні, при чищенні рушниці вона випалила припадково. Куля попала йому в рот. Як родина кинулася з криком до нього, він задержав їх рухом руки, потім виплюв зуб, далі ще один, а потім олов'яну кулю. Аж потім дав взятися до лікаря.

ВРЯТУВАВСЯ

Роберт Вилсон, 18-літній студент у Мавнт Плезент, Айова, їхав автом до школи й не помітив наближаючогося поїзду. Коли його побачив, він уже був так близько перехрестя, що він не міг мати надії ні задержати авто, ні переїхати залізничу дорогу. Умить рішився звернути авто в напрямі, в котрім їхав поїзд, себто по залізничій дорозі. Поїзд його зараз надігнав, штовхнув його кілька разів, але не розбив. Як машиніст нарешті здержав поїзд, автомобіль мав уже передні колеса поломані, але Вилсон був цілий.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ КАРИКАТУРИ

Чілійський уряд дістав протест від німецького амбасадора проти плякату, розліпленого по місті, на котрім представлено Гітлера як малпу й підписано: „Чистий арієнець". Над рисунком напис: „Стережіться: малпа втекла". Німецький амбасадор каже, що рисунок провокаційний.

СИЛА АВТА

Коло Донкерка, Ню Йорк, трапився оноді автомобільний випадок, підчас котрого автомобіль перевернувся на дах і звалився в рів. Переїжджаючі автомобілісти здержали свої авта й приступили до авта. З авта витягнено непритомну людину. Один автомобіліст, що бачив випадок, був певний, що він бачив в авті двох людей. Та другого коло авта не було. Стали його шукати й знайшли, що він лежав у корчах аж 50 стіп від місця випадку.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

БЕРВИК, ПА.

Організаційні збори.

В нашій місцевості відбулися 22. жовтня ц. р. організаційні збори відділів У. Н. Союзу. Збори відкрив предсідник Іван Роль і покликав до переведення зборів головного контрольора У. Н. Союзу, п. Д. Капітулу, котрий вияснив, що собою уявляє У. Н. Союз. Зчерги він покликав п. В. Загаєвича, організатора У. Н. Союзу, що в одногодинній промові зясував ті користі, які дають членові грамоти У. Н. Союзу. Секретар Петро Ґелетій відчитав наввища всіх членів, що впродовж останнього часу вписались до У. Н. Союзу. Таких членів було 45. Приявні оплесками привитали нових членів; дали також признання організаторові п. Загаєвичеві, що в головній мірі причинився до приєднання цих членів. Вкінці збори висказали бажання, щоб цього роду відчити відбувалися що 3 місяці, а наша молодь і старші матимуть добру нагоду обзнайомитися з У. Н. Союзом, і ті, що ще не належать до нього, приступлять до нього.

П. Г.

Фахова рада.

Студент медицини по кінцевому іспиті питається професора:

— Пане професоре, в чому радите мені спеціялізуватися?

— В шкірних недугах — відповів професор по хвилині надуми:

— Чому? — дивується студент.

— Тому, що: а) на шкірну недугу ніхто не вмирає, б) лікування триває довго і в) що найголовніше, ніякий пацієнт не витягне вас серед ночі з ліжка. . .

ТАРЗАН І ВОГНІ ТОРУ

(3)

На крик Дженети прибігли всі три чоловіки і почали вдивлятись у те місце, де рукою вказувала дівчина. Але ця потвора, яку бачила Дженет, зникла. „Може це яке звірятко?" — завважив китаєць. „А може це лиш тінь того загадкового тропічного дерева, що вміє в чоловіці викликувати привиди?" — сказав Пері.

Дівчина рішуче заперечила. „Це не був привид і не було звірятко. Я дуже виразно бачила: це обличчя якоїсь дуже гидкої дикої людини, що дивилась на мене з великою лютю". „Ходи, Пері", промовив майор. „Ми скоро довідаємося, що воно". „Дуже добре", згодився Пері та додав: „Ви не турбуйтесь, я сам вивідаю".

З тими словами він відразу пустився в той бік, де за вказівками Дженети появилась та потвора. Дженет йому на відхід завважила: „Уважай, Пері. Гляди, щоб щось злого тобі не сталось". Така заввага дівчини звичайно не робить чоловіків обережнішими, але наповняє їх більшою відвагою. А цеї відваги йому тепер справді було потрібно.

Перейшовши кількадесять кроків, його зір зупинився на слідах, що виразно зарисувались на стежці. Приглянувшись до них ближче, він аж ахнув. Це були виразні сліди людської ноги. Але такої великої ноги, що вона мусіла належати до якогось велитня. Лише тягар тіла того велитня міг витиснути такі глибокі сліди.